

חופשת חורף בים הטלח

25-29.11.2012

טוב...זה הסלון שלנו
ישרוטל ים המלח
שווה...

בלילה...

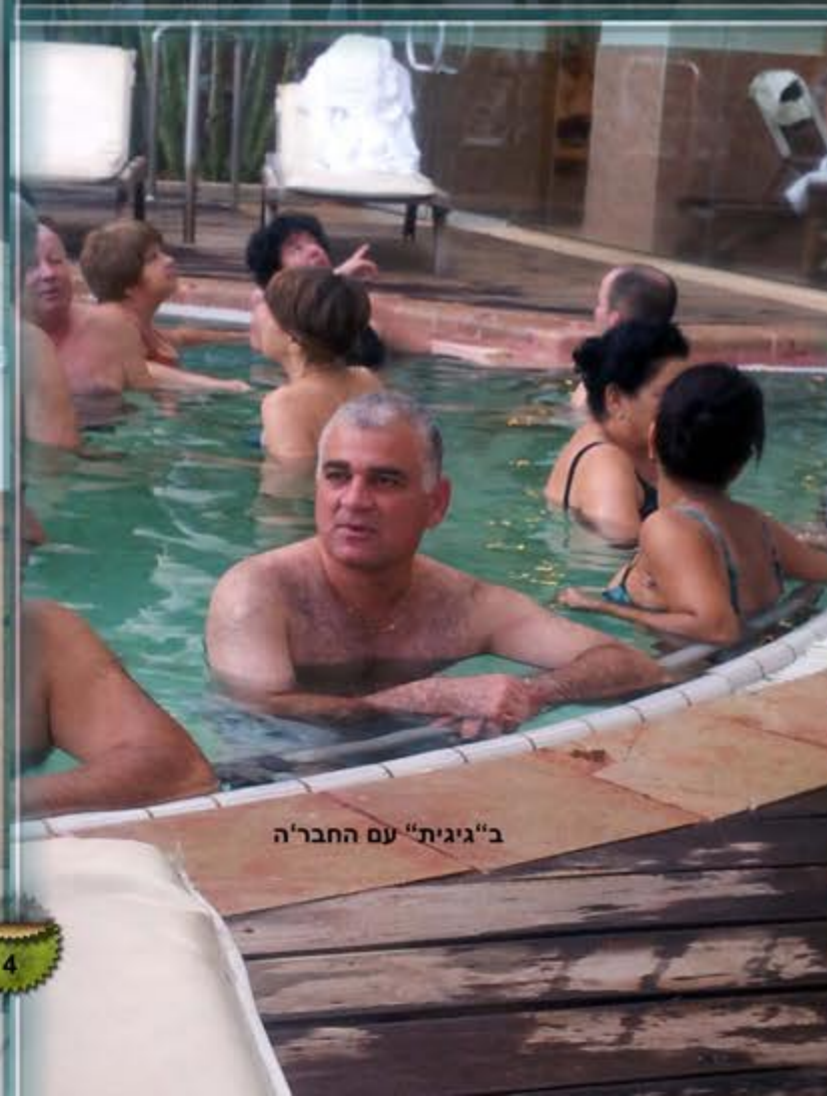
המראה הנשקף ממרפסת החדר ביום...

דבר ראשון חיפשנו אתרי שופינג...
אז זהו... שאין
יש כמה קניונים קטנטנים
עם טונות קרמים של ים המלח

הכניסה לחד האוכל...

ב"גיגית" עם החבר'ה

מבט מהטיילת

4

3

הפינה האהובה עלינו...
פינת העיסון

בדרך לשמות סן די... פחל דוד

שמורת טבע עין גדי

שמורת עין גדי נמצאת בשוליו המזרחיים של מדבר יהודה, על חוף ים המלח, במקום הנמוך ביותר בעולם (כ־400 מטר מתחת לפני הים). השמורה מצטיינת בהפרשי גובה גדולים על פני מרחקים קצרים, ולפיכך מאפיינים אותה מתלולים חריפים. שטח השמורה 14,350 דונם, והיא הוכרזה כשמורת טבע בשנת 1972.

שני נחלים המושכים מים כל השנה עוברים בתחום השמורה: נחל דוד בצפונה ונחל ערוגות בדרומה. ארבעה מעיינות מתוקים נובעים בה: מעיין דוד - בנחל דוד; עין ערוגות - בנחל ערוגות; מעיין שולמית ומעיין עין גדי - במדרונות שבין שני הנחלים. ספיקת כל המעינות יחד מגיעה לכ־3 מיליון מ"ק בשנה. מקור המים הוא במי גשמים היורדים בהרי יהודה, מחלחלים למי התהום, זורמים מזרחה מתחת לפני הקרקע זבוקעים בתחומי השמורה. חלק ניכר ממי מעיינות השמורה "נתפס" לשימוש קיבוץ עין גדי והסביבה הקרובה. בחורפים גשומים זורמים בנחלים מי שיטפונות רבי עוצמה. נחל דוד המנקז שטח של כ־18 קמ"ר, שוטף רק בעקבות גשם סוחף מעל עין גדי ממש; ואילו נחל ערוגות, שאורכו כ־40 ק"מ והוא מנקז שטח של כ־200 קמ"ר בהר חברון, שוטף בעקבות גשמים עזים שיורדים בהם.

השילוב של המיקום הגאוגרפי, המבנה הטופוגרפי, טמפרטורות גבוהות, היעדר ימי קרה, שפע המים ואיכותם הגבוהה מאפשר למגוון גדול של צמחים ובעלי חיים, האופייניים לאזורים גאוגרפיים שונים, לחיות אלה בצד אלה בתחומי שמורת עין גדי.

נקע גאוגרפי

נחל דוד

מתחילים את המסלול... בהנפקה...

10

9

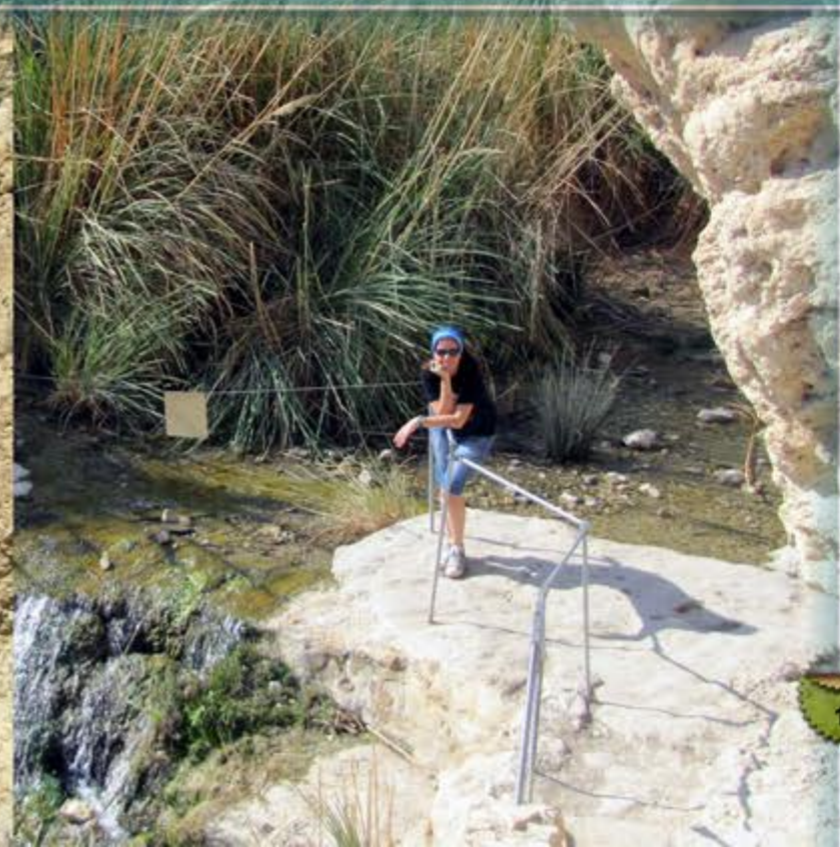

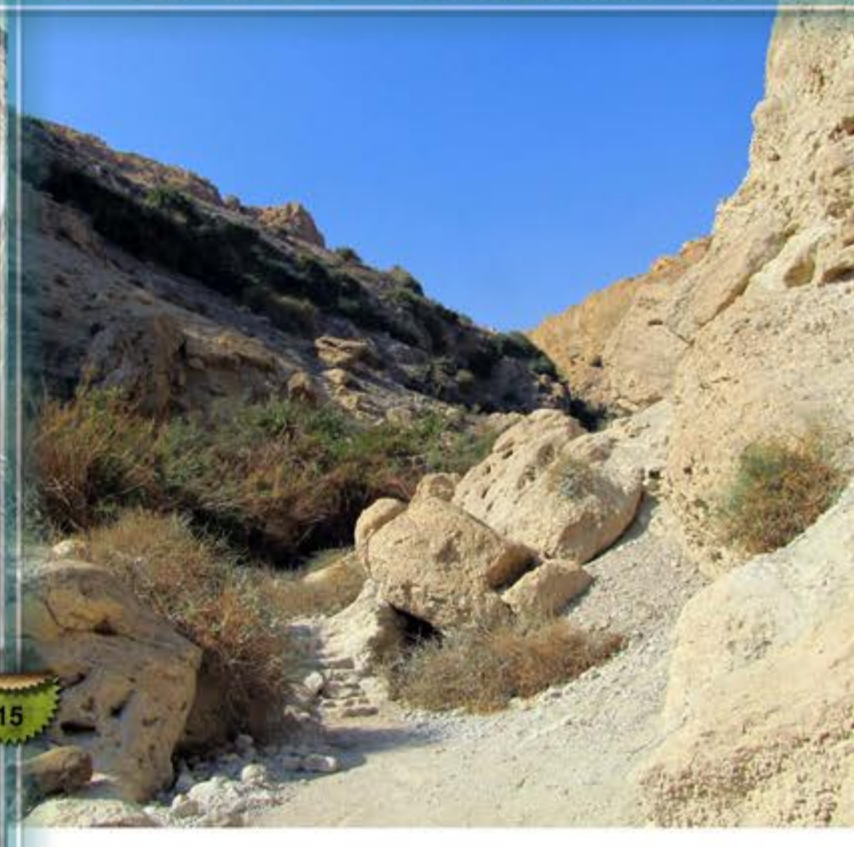
12

11

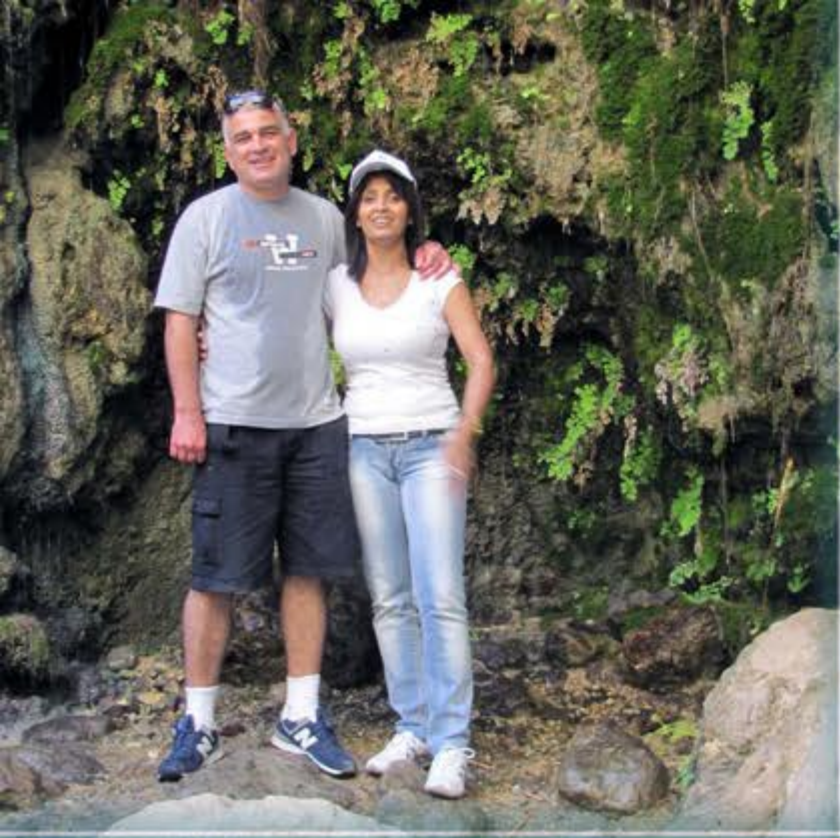

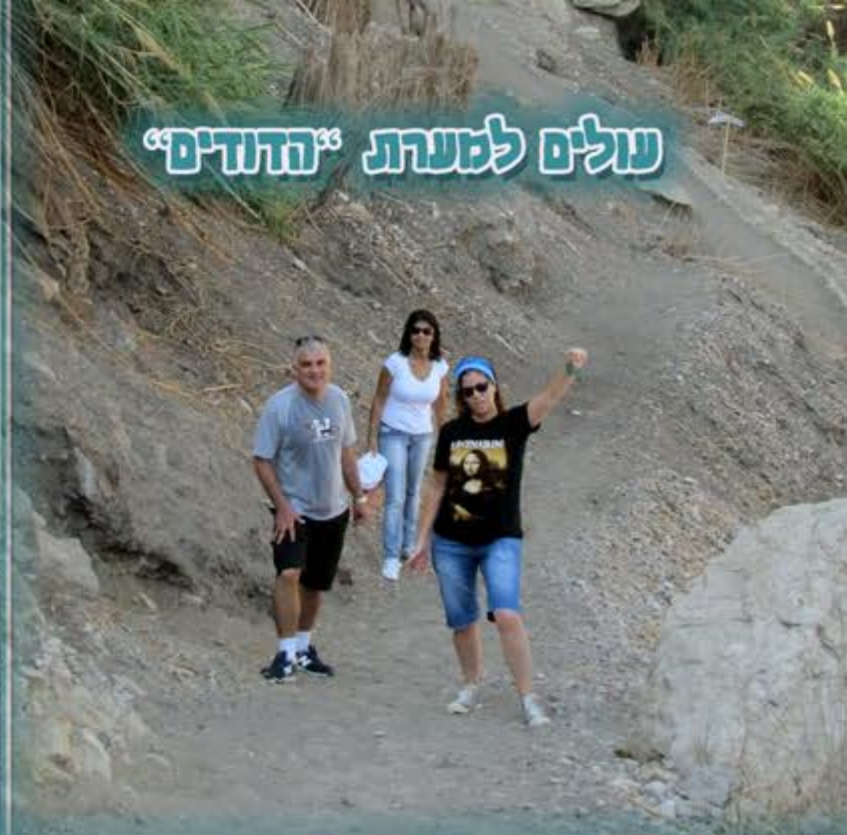
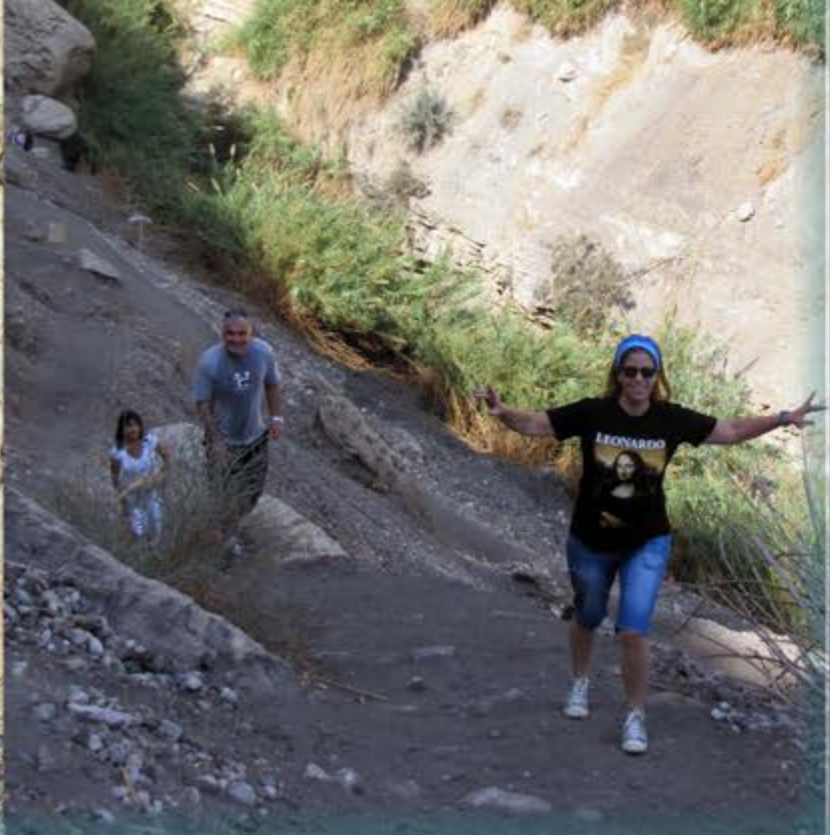
18

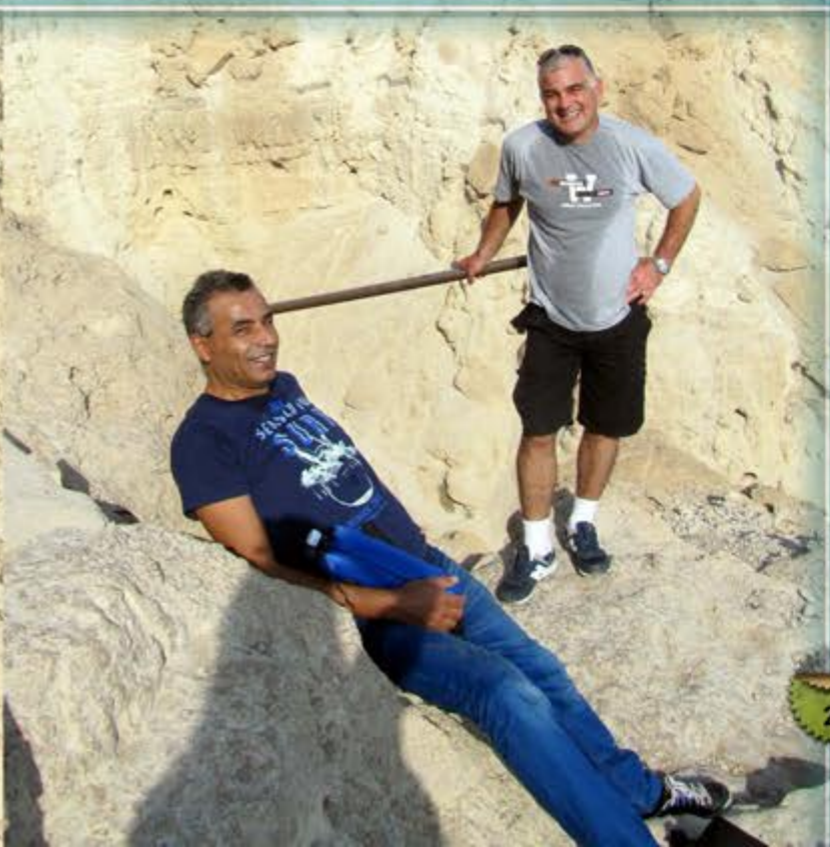
17

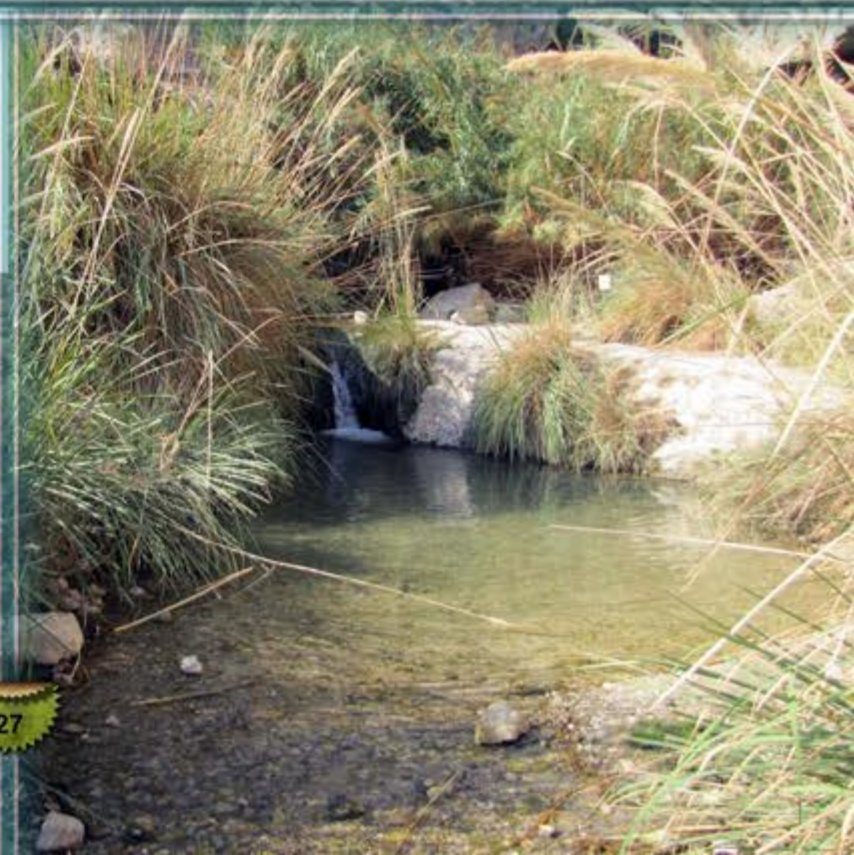

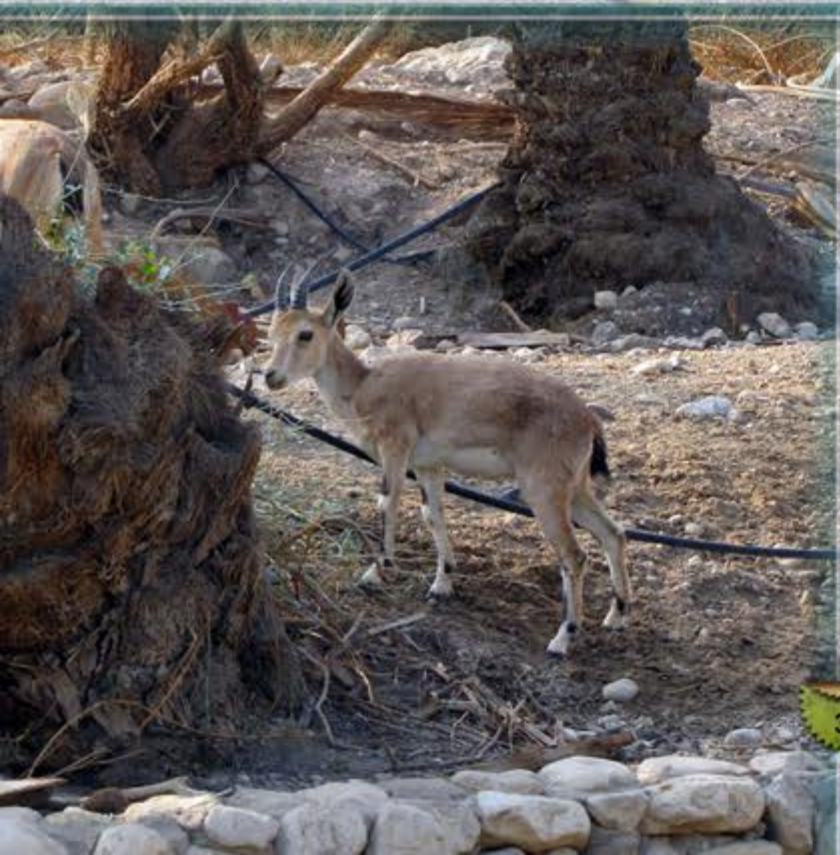

עולים למערת "הודים"

רקע הסטורי ארכיאולוגי:

הישוב היהודי בעין גדי, באתר בית הכנסת וסביבתו, התקיים בין במאות הג' -הו' לסה"ג, בפרק זמן המכונה על ידי החוקרים: התקופות הרומית המאוחרת והביזנטית, או תקופת המשנה והתלמוד.

מתחת לשרידי הישוב מתקופת המשנה והתלמוד נמצאו שרידים של ישוב יהודי מסוף תקופת הבית השני (התקופה הרומית הקדומה), שהשתרע מאזור הישוב מתקופת המשנה והתלמוד ועד למורדות תל גורן בכיוון דרום-מערב.

לפי עדותו של אוסביוס (מאבות הכנסיה), שחי במחצית הראשונה של המאה הד' לסה"ג, היה במקום "כפר גדול מאוד של יהודים".

מן המקורות הקדומים ידוע לנו כי תושבי עין גדי גדלו עצי תמר ואפרסמון. משיח האפרסמון (*commiphora opobalsamum*) ייצרו בושם יקר, שהיה מבוקש מאוד בעבר. המדרגות החקלאיות, שממערב לישוב, מעידות אף הן על עיסוקם החקלאי של תושבי המקום.

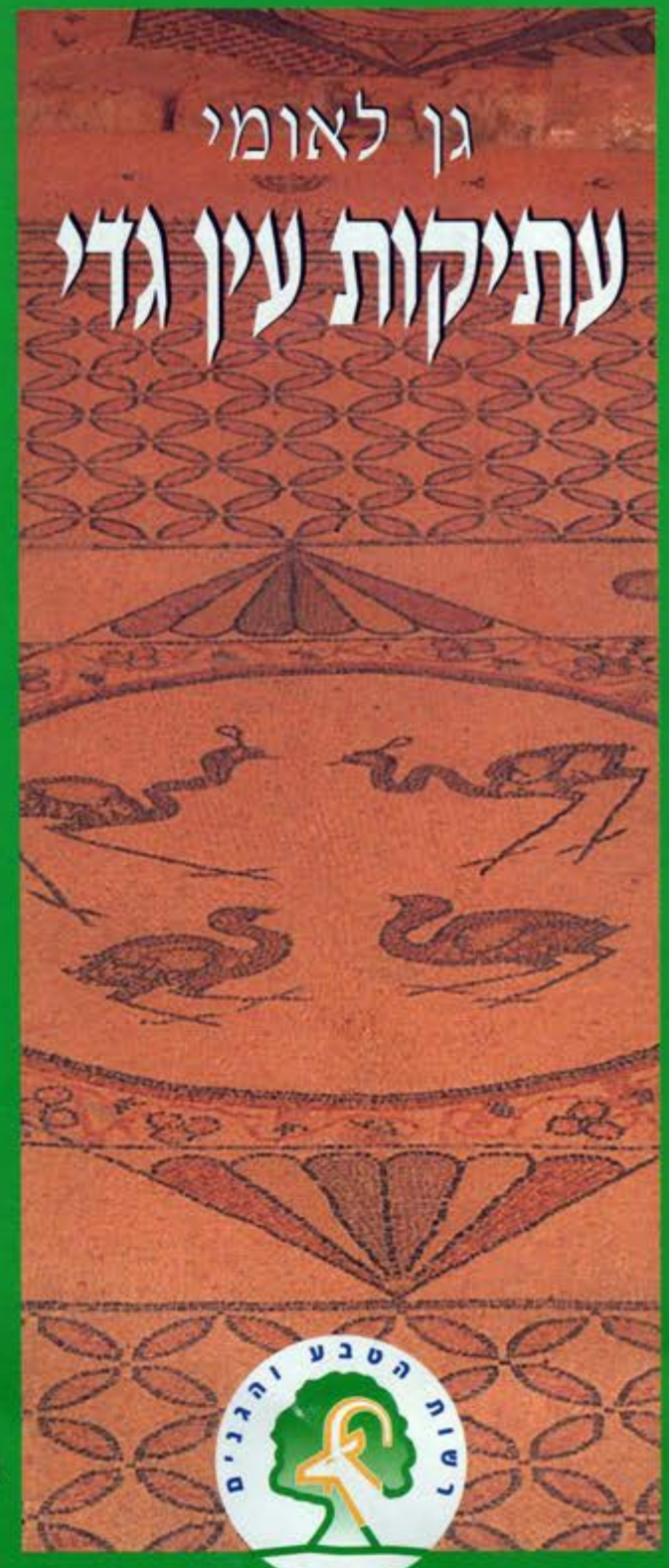
שרידי הישוב, שנחשפו כוללים רחובות, בתי מגורים ובית כנסת. ייתכן כי הבתים הסמוכים לבית הכנסת שימשו את בעלי התפקידים ששירתו בבית הכנסת, וכן כבית מדרש ואכסניה לאורחים (מבנה בית הכנסת נחשף במלואו, הרחובות והבתים נחשפו בחלקם).

בית הכנסת נבנה בראשית המאה הג' לסה"ג; היה זה מבנה דמוי טרפז, שבקיר הצפוני שלו, הפונה לכיוון ירושלים, היו שני פתחים.

רצפתו היתה עשויה מאבני פסיפס בצבעי לבן ושחור. ארון הקודש היה תיבה מיטלטלת.

בראשית המאה הד' לסה"ג נערכו שינויים במבנה בית הכנסת (ברצפת הפסיפס נעשו רק תיקונים); הפתח המרכזי, שבקיר הצפוני נחסם והפך לגומחה בה ניצב ארון הקודש. שטח המבנה חולק באמצעות עמודים לאולם תווך ושני מרחבים מוארכים מדרום וממזרח, לאורך הקיר הדרומי נבנו שלושה ספסלים מדורגים. באמצע המאה הה' לסה"ג נבנה בית הכנסת מחדש (זהו המבנה הנראה כיום) והוא כלל אולם תווך תחום על ידי שלושה מרחבים מוארכים, ממזרח, מדרום וממערב וכן מסדרון ארוך ממערב למבנה. לפני הקיר הצפוני הוצב ארון הקודש ולפניו עמדה במה מלבנית. הותקנו רצפת פסיפס צבעונית באולם בתווך, וכתובת הקדשה במרחב המערבי. מחוץ למבנה (בפינתו הצפונית מערבית) הותקנו מדרגות אבן שהובילו ליציעי הקומה השנייה.

הישוב היהודי ובית הכנסת חרבו בשריפה, שבסימניה ניכרו בכל. בחצר של בית סמוך לבית הכנסת התגלה צרור מטבעות עטוף בבד פשתן. זמנם של המטבעות המאוחרים מצרור זה הוא ימי הקיסר יוסטיניאנוס הא' (527-565), שבראשית ימי שלטונו סבלו יהודי ארץ ישראל מגל רדיפות וגזירות. לאור העובדות הללו מסיקים החופרים כי הישוב היהודי ובית הכנסת חרבו באותו גל רדיפות, בשנת 530 לסה"ג בקירוב.

מצדה

בוקר שני...

34

33

UNESCO

רשות הלאומית להגנת מורשת
WORLD HERITAGE

גן לאומי
מצדה

רשות הטבע והגנים

ברוכים הבאים לגן לאומי מצדה

מצדה הנוצחה ברשימת אתרי מורשת תרבות עולמית מטעם ארגון אונסקו בשנת 2001; הנוצחה זו מבטאת את ערכה האוניברסלי היוצא מן הכלל של מצדה הראוי להגנה למען האנושות.

החלטת אונסקו מעלה על נס ערכים גלומים באתר, שלפיהם, מצדה, המעוז האחרון של לוחמי חירות יהודיים מול הצבא הרומי, מסמלת את אחריותה של ממלכת יהודה בסוף ימי בית המקדש השני ואת חורבנה האלים. מצדה נבנתה כמכלול ארמון-מבצר בסגנון הרומי הקדום במזרח על ידי הורדוס, מלך יהודה. המחנות, הביצורים וסוללת התקיפה שלמרגלות מצדה, מהווים את מערכת המצור הרומית השלמה ביותר ששרדה עד ימינו.

האירועים הטראגיים בימיהם האחרונים של המורדים שהשתכנו במצדה, הופכים אותה לסמל של זהות תרבותית יהודית ובאופן אוניברסלי יותר לסמל של המאבק האנושי המתמיד בין דיכוי לחירות.

גיאוגרפיה

הר מצדה – הממוקם בשוליו המזרחיים של מדבר יהודה, בסמוך לחוף ים המלח, בין סדום לעין גדי – הנו גוש שהתרומם וניתק ממצוק ההעתקים. למרגלותיו מתחתרים נחל בן יאיר ממערב ונחל מצדה מדרום וממזרח. פסגת ההר שטוחה, אורכה כ-650 מ', רוחבה המרבי כ-300 מ' וגובהה כ-450 מ' מעל פני ים המלח. ממזרח למצדה – מישור החוואר, החרוץ בערוצים רבים, תוצר של משקעי ימת הלשון הקדומה.

מצדה קרובה לשתי דרכים עתיקות: דרך שחצתה את מרכז מדבר יהודה והוליכה אל מואב הדרומית, שבעבר הירדן המזרחי; ודרך שחיברה בין אדום, מואב והערבה לעין גדי ולירושלים.

מיקומה של מצדה הרחק ממקום יישוב וביצורה הטבעיים הם שהקנו לה את יתרונה כמקום מבצר בתקופת בית שני.

מידע

גן לאומי מצדה כולל את הר מצדה ועתיקותיו, מבואת כניסה מזרחית הכוללת את מוזיאון מצדה ע"ש יגאל ידין, ומערך כניסה מערבי. השטח הכולל של הגן הוא 3,400 דונם, ובתחומו נמצאים אכסניית נוער ושני חניוני לילה.

המבואה המזרחית – במקום תצוגה ארכיאולוגית, סרטון, דגם ההר וסביבתו, קופה לרכישת כרטיסי כניסה לאתר ולרכבל, שירותים, מזנונים, חנות מזכרות, חניה תת-קרקעית לרכב פרטי ושירותי עזרה ראשונה. ניתן לעלות להר באמצעות רכבל (3 דקות) או ברגל כ-45 דקות ב"שביל הנחש".
בית הארחה של אנ"א – במזרח מצדה (פרטים בטלפון: 08-9953222 או פקס: 08-6584650).

כניסה מצד מערב – קופה, שירותים ומונון. ניתן לעלות להר ברגל, בשביל מוסדר העובר על גבי סוללת המצור הרומית (כ-15 דקות). החיזיון האור קולי "אל מול מצדה" מתקיים בתיאטרון פתוח במערב מצדה בחודשים מרס עד אוקטובר, בימים ג' ו-ה'. פרטים במרכז מבקרים ערד (08-9954409) ובמשרדי האתר, טלפון להזמנות: 08-9959333. ההגעה למופע האור קולי אפשרית דרך העיר ערד בלבד. יש להגיע למופע חצי שעה לפני מועד תחילתו. כביש הגישה למופע נסגר עם תחילת המופע.

שעות פתיחה ושעות פעילות הרכבל:

אפריל-ספטמבר: 08:00 – 17:00

אוקטובר-מרס: 08:00 – 16:00

בימי שישי ובערבי חג נסגר האתר שעה אחת מוקדם יותר (בערב יום כיפור נסגר האתר בשעה 12:00). ביום כיפור האתר סגור.

האתר נפתח לעלייה ברגל כשעה לפני הזריחה. מומלץ לוודא את שעת הזריחה בטלפון לפני ההגעה.

אין כביש המחבר בין מזרח מצדה למערבה. זמן הנסיעה מצד לצד הוא כשעה ורבע.

טלפון האתר: 08-6584207/8, פקס: 08-6584464

כתובת דואר אלקטרוני: gl.masada@npa.org.il

תולדות מצדה

מקורות

חוקרי מצדה התברכו בחיבורו של יוספוס פלאביוס (יוסף בן-מתתיהו), היסטוריון יהודי בן המאה הראשונה לסה"נ, שנשבה בידי הרומאים ובזמן כיבוש מצדה ישב ברומא והקדיש עצמו לתיאור קורות המרד. על אף הוויכוח שניטש על מידת הדיוק בדיווחיו, נדמה כי עיקרי הדברים מצאו חיזוק בחפירות במקום. שמה של מצדה נזכר בשטר גט שנחשף בוואדי מורבעאת בתעתיק הארמי "מצדא" (המצד).

תקופת החשמונאים

על-פי כתבי יוספוס, את המבצר הראשון במצדה בנה "יונתן הכהן הגדול", אשר זוהה עם המלך החשמונאי אלכסנדר ינאי (103-76 לפסה"נ), שמתכונתו נתגלו בחפירות. יש חוקרים הנוטים לזהותו עם יונתן אחי יהודה המקבי שהתמנה ככהן גדול (152 לפסה"נ). עד כה לא נתגלו במצדה שרידים שניתן לשייכם בבירור לימי החשמונאים.

התקופה ההרודיאנית

הורדוס, שמלך בין השנים 37-4 לפסה"נ, עמד על יתרונותיו האסטרטגיים של המקום, ובחר במצדה כמקום מפלט מאויבים מבית ומחוץ וכבית נופש לחורף. במהלך שלטונו פותחה מצדה והוקמו בה ארמונות פאר ומתקני תענוגות לצד מחסנים מצויידים היטב, מערך בורות מים וחומת סוגרים.

לאחר מות הורדוס (4 לפסה"נ) ועם סיפוח יהודה לאימפריה הרומית (בשנת 6 לסה"נ), הציבו הרומאים חיל משמר קטן במצדה.

תקופת המרד

יוספוס מספר כי אחד האירועים הראשונים שהתרחשו עם פרוץ המרד הגדול כנגד הרומאים (66 לסה"נ), היה כיבוש מצדה בידי הסיקריים, שנקראו כך על שם החרב הקצרה המעוקלת – סיקה – שנשאו על גופם. בראשם עמד מנחם בן יהודה הגלילי. הרכב קהילת המורדים ששהו במצדה היה מגוון, והיו ביניהם כנראה גם מבני קהילות האיסיים והשומרונים. אחרוני המורדים שעזבו את ירושלים לאחר חורבנה (בשנת 70 לסה"נ) נמלטו למצדה, וביניהם אלעזר בן יאיר, שהפך למפקד ההר.

המורדים ניצלו את חומת הסוגרים ואת חלק מהארמונות שהותיר אחריו הורדוס למגורים. הם הקימו מבני דת, דוגמת בית כנסת ומקוואות, וניהלו במקום חיי קהילה, ששרידיהם החומריים הרבים נמצאו בחפירות.

המצור

לפי יוספוס, נותרה מצדה הנקודה המורדת האחרונה ביהודה. הלגיון הרומאי העשירי, בפיקודו של הנציב פלביוס סילוה, בא מירושלים למצדה וניסה

עם נפילת מצדה נסתיים כיבושה של ארץ יהודה כולה בידי הרומאים. במצדה נותרה יחידת חיל עזר רומית עד לראשית המאה השנייה לסה"נ.

התקופה הביזאנטית

לאחר עזיבת הרומאים שממה מצדה לכמה מאות שנים. במהלך המאה ה-5 לסה"נ, בתקופה הביזאנטית, כחלק מתופעת ההתיישבות הנזירית במדבר יהודה, הוקם במקום מנזר מתבודדים (לאורה). יש המזהים את המנזר במצדה עם מנזר 'מרדא' הנזכר בספרות אבות הכנסייה. נראה שעם עליית האסלאם, במאה ה-7 לסה"נ, חדלה הקהילה להתקיים.

תולדות המחקר

לאחר התקופה הביזאנטית שקעה מצדה בתהומות הנשייה של ההיסטוריה עד למאה ה-19. הראשונים שזיהו את מצדה עם הצוק, שכונה בפי הערבים, 'א-סבה', היו האמריקאים רובינסון וסמית (1838); והראשונים שהעפילו אל ההר היו וולקוט וטיפינג (1842). מבין החוקרים נציין את: וורן, שעלה להר ממזרח (1867); קונדור, שתיאר ומיפה את האתר וסביבתו (1875); סנדל, שגילה את מערכת המים (1905); ושולטן, שחקר בעיקר את מערכת המצור הרומית (1932).

מצדה הייתה מוקד הזדהות לתנועות הנוער החלוציות הציוניות בתחילת המאה העשרים ובעיקר בשנות ה-40. התרגום העברי, בידי שמחוני, של "תולדות מלחמת היהודים עם הרומאים" ליוספוס (1923) והפואמה "מסדה" שכתב למדן (1927), קירבו את מצדה ללב היישוב והנוער בארץ. במיוחד היה זה שמריה גוטמן שהפך את מצדה לסמל והוביל סירים רבים למקום. יחד עם מיכה לבנה וזאב משל גילה מחדש את הארמון הצפוני ואת תוואי שביל הנחש (1953). בשנים 1955-1956 נערכו סקרי חפירה, בעיקר בצפון ההר ובמערכת המים, אשר הובילו להקמת משלחת החפירות הגדולה מטעם האוניברסיטה העברית בירושלים. המשלחת, בראשות יגאל ידין, חפרה באתר ביסודות בשנים 1963-1965. בחפירות נחשפו מרבית מבני מצדה ואלפי ממצאים במצב השתמרות מעולה, הפורשים תמונה נדירה של התרבות החומרית של סוף ימי בית שני.

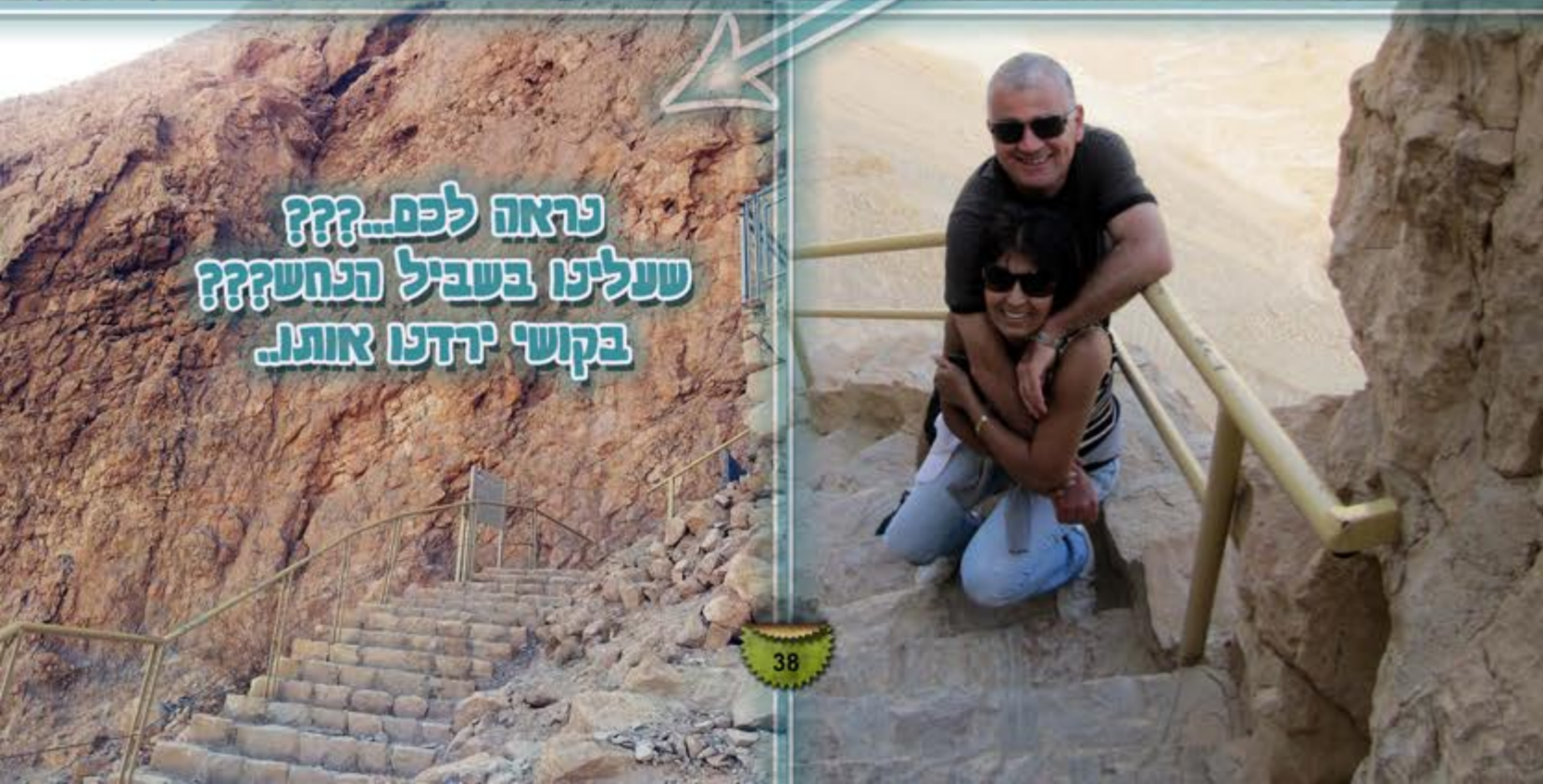
במהלך החפירות שומרו ושוחזרו מבנים רבים ולאחר פעולת הכשרה נפתח גן לאומי מצדה לקהל (1966). בניית הרכבל (1971) וסלילת כביש ירושלים-ים המלח הגבירו את זרם המבקרים.

מחקרה של מצדה נמשך, ומאז תום החפירות פורסמו ספרים ומאמרים רבים על האתר. לאחר עונה קצרה של חפירות על ההר בשנת 1989, בידי אהוד נצר, חודשו, משנת 1995, החפירות מטעם האוניברסיטה העברית בירושלים במסגרת פרויקט הפיתוח הגדול במצדה שבוצע במימון משרד התיירות ובאמצעות החברה הממשלתית לתיירות. נערכו כמה עונות חפירה על ההר, בניהולם של אהוד נצר וגיא שטיבל, וכן נערכה עונת חפירה אחת, בניהולו של גדעון פרסטר, במחנה ו' של הצבא הרומי ובסוללת המצור.

פעולות שימור ושחזור מתבצעות במצדה על-ידי רשות הטבע והגנים.

עוד כמה סדרות
וכבשנו את
קסמת המצדה...

נראה לכם...???
שעלינו בשביל הנחש??
בקושי ירדנו אותנו.

38

37

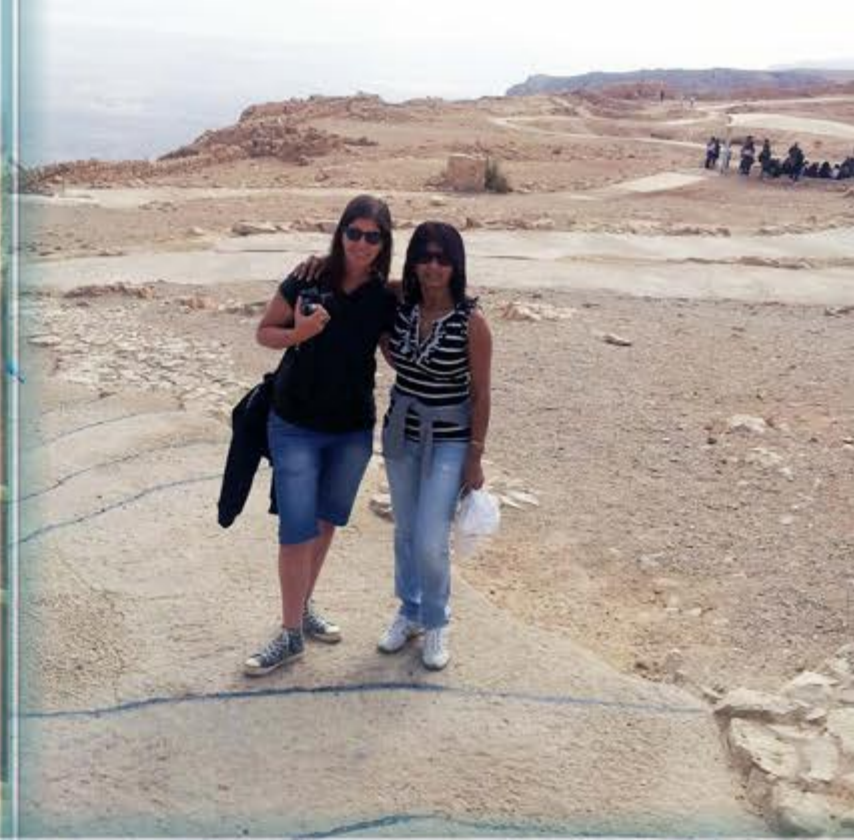
עלינו ברפבל...
הנף סדהים!

40

39

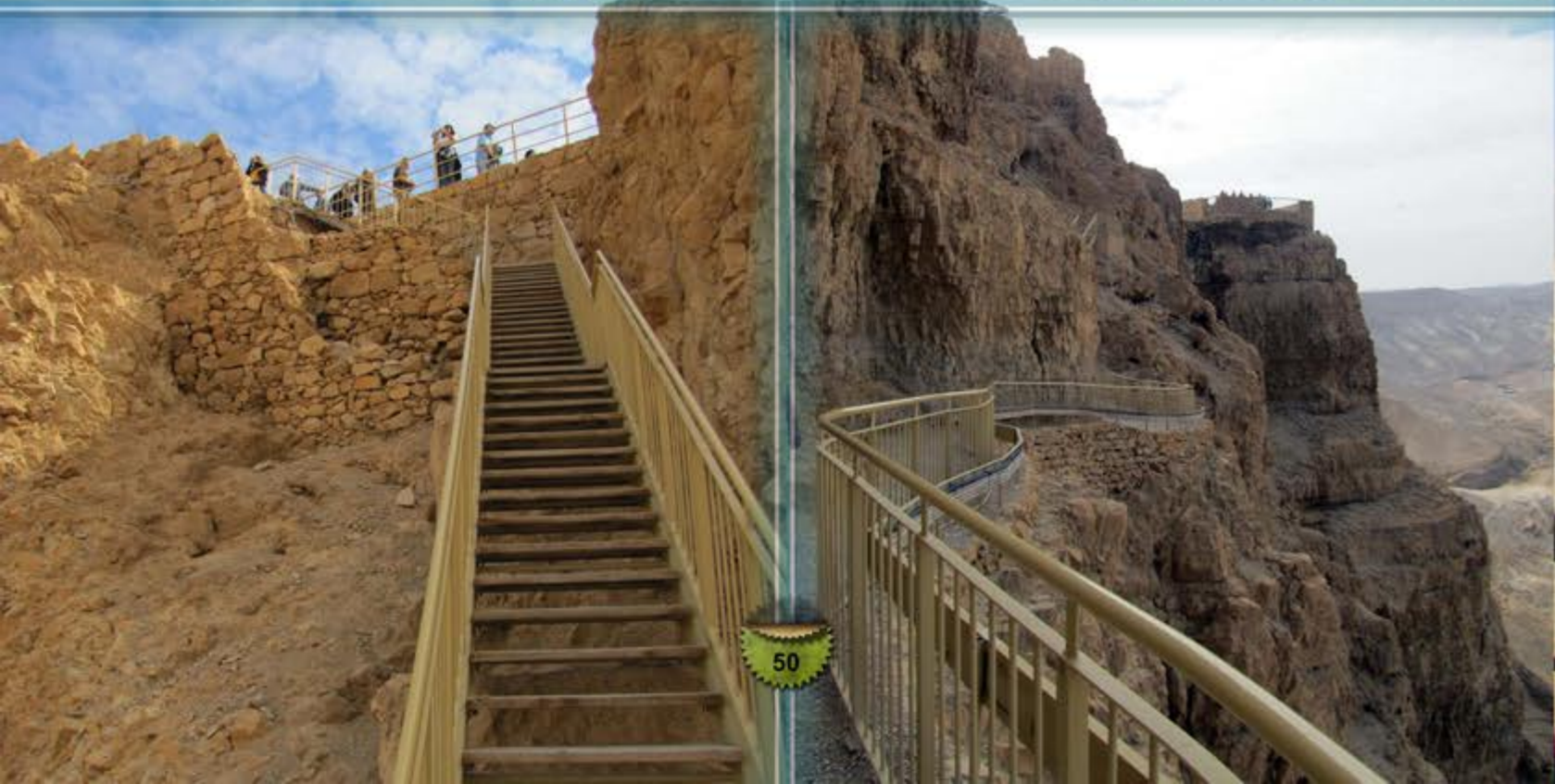

גם לא דיברתי
איזה 7 דקות
בטלפון...

הארמון הצפוני... יאללה יורדים

↑
 הקו השחור הזה שממשיך
 לכל אורך ורוחב האתר...
 הוא קו השיחזור
 כל מה שבנוי מעליו משוחזר

התעלפתי...
 אני עם ארמונות
 סיימתי להיום...

מים במצדה
 יצא המלך המלך
 לחצוב בנזק בריכות רבות וגדולות לאגירת המים. וכך ניתן יהיה להשיג מים כמו אלו
 ששמשו פעמיים.
 יוסוס פלניוס

פתרון בעיית המים במצודה המדברית, היה ללא ספק אחד מפלאי מצדה. כדי לקיים
 חיים על ההר, חצב הורדוס בורות רבים על הפסגה ובמדרון הצפון-מערבי. שם נאגרו
 מי הגשמים שזרמו בזמן השטפונות בנחלים הסמוכים. איסוף המים נעשה באמצעות
 מערכת של סכרים ושתי אמות מים, שקטעים מהן אפשר לראות עד היום.
 על המדרון נחפרו שני טורי בורות: שמונה בטור העליון וארבעה בתחתון, שהכילו
 ביחד 40,000 מ"ק מים. מן הבורות עלו שני שבילים אל ההר: האחד, מהטור העליון אל
 שער המים בצפון-מערב ההר; והשני, מהטור התחתון אל שער שביל הנחש במזרח.
 שיירות של בהמות שעלו בשבילים אלה, הובילו את המים למצדה. בהגיעם אל הפסגה,
 נשמכו המים אל מערכת של תעלות, שהוליכו אותם אל הבורות ברחבי ההר.
 אלא שלא אוהב חיים כהורדוס יסתפק במי שתייה בלבד. תכנון המים במצדה כלל גם
 מחשבה על נקיון ותענוגות. עדות להם נוכל למצוא בבתי המרחץ ובבריכת השחייה
 שבדרום ההר.

וההר

56

הדהם

55

מדהים...
בתוך שרידי
בית הכנסת
נמצא סופר סתם
אמתי...

בית הכנסת

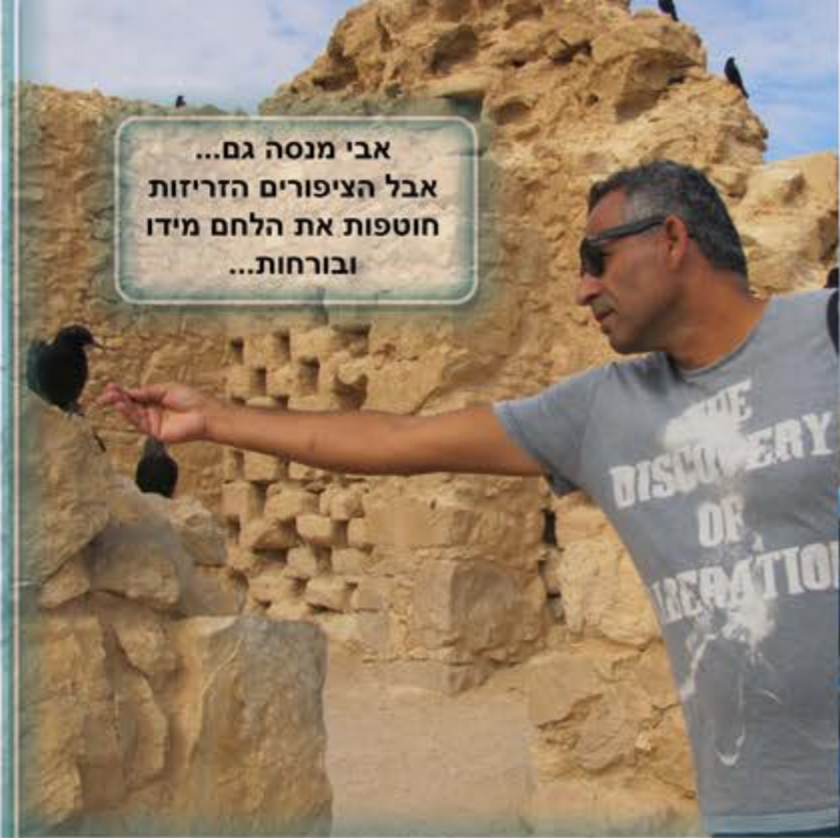

58

הרב של בית הכנסת טון-גדי קפץ לתת דרשה...

57

אבי מנסה גם... אבל הציפורים הזריזות חוטפות את הלחם מידו ובורחות...

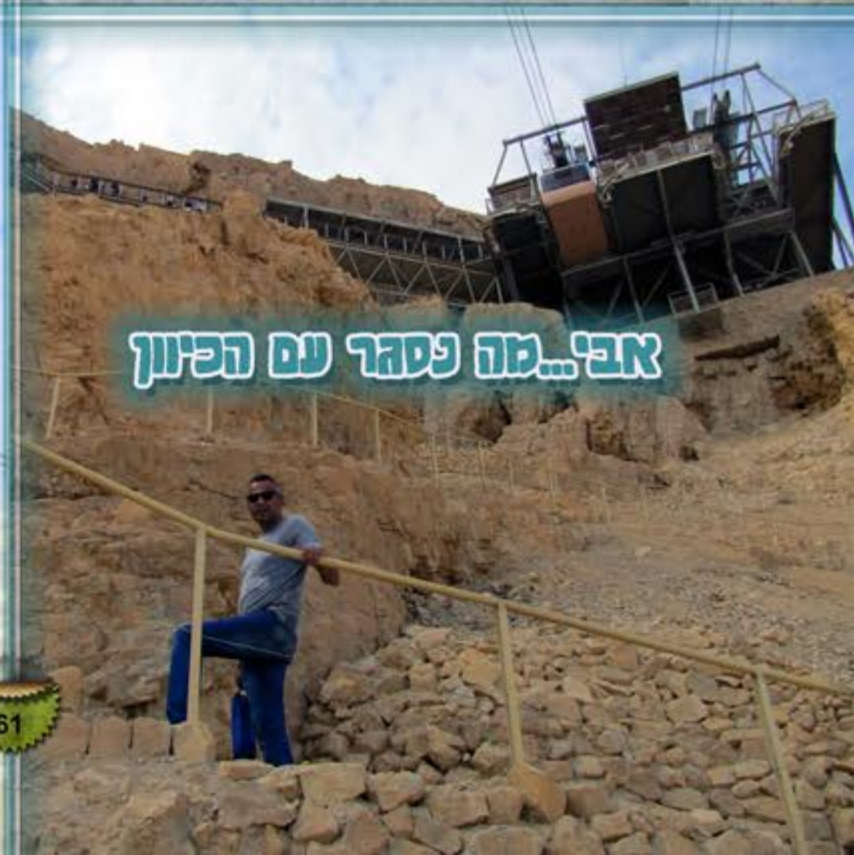

הציפור...טריסטמית (זרזיר ים המלח) אוכלת ללא פחד מידו של אחד ממדריכי הטיולים. ציפור שחורה ששולי כנפיה כתומים. זן זה מצוי במאות-במצדה ובכל רחבי שמורת עין גדי.

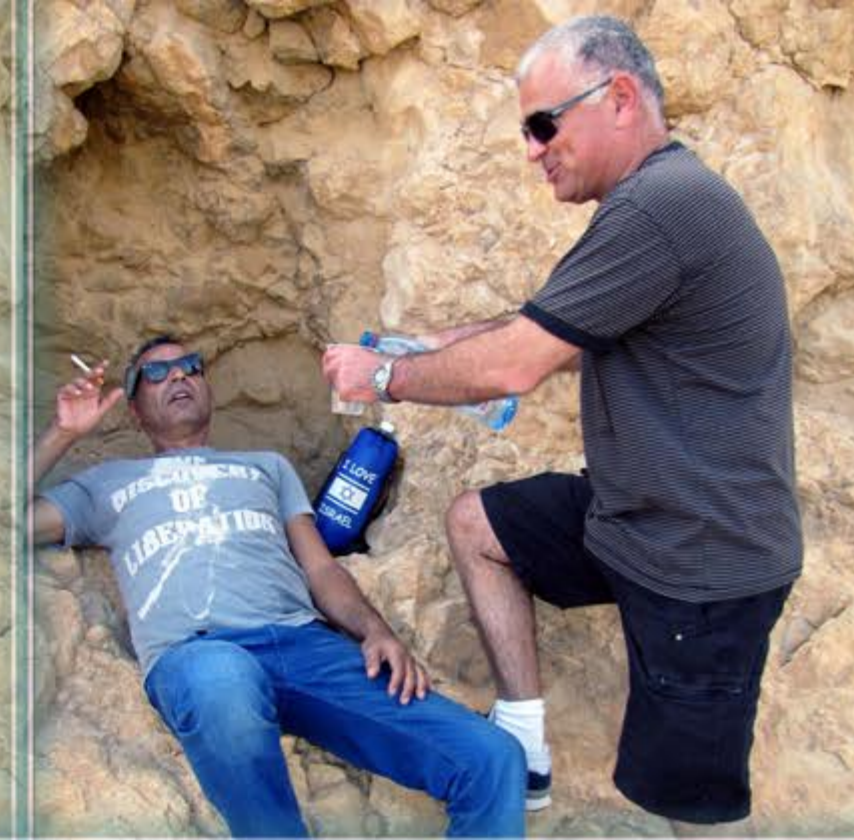

שביל הנחש...אמיתי...מתחילים לרדת

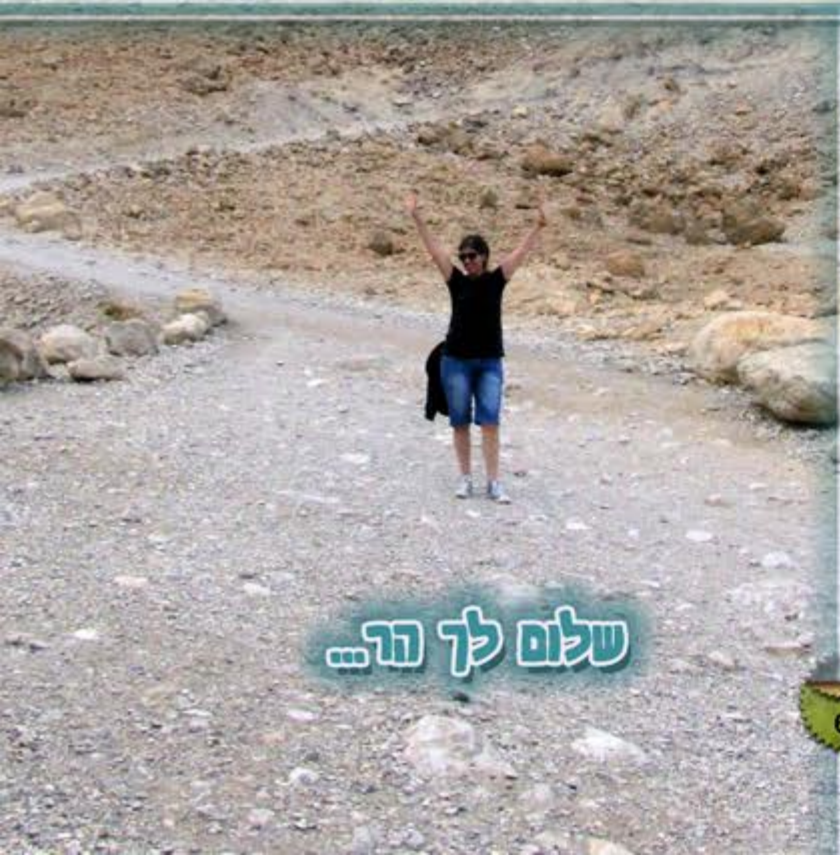

אבי...מה נסגר עם הפיון

היא פצועה קשה...לא ידעים מה יש לה

שלום לך הר...

66

65

יש לנו
להיים!
ארץ נהדרת!

70

69